

معاونت ساسی
مدیریت پژوهش‌های خبری

گزارش پژوهشی؛
موضوع: خبری

"وضعیت استارت‌آپ‌های مالی در ایران و جهان"

صدا و سیما

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب‌سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

– گروه تلگرام پژوهش خبری صداوسیما <https://telegram.me/pajooreshkhabar>

– پژوهشگر: فاطمه حسینی

- ❖ فین تک‌ها کسب و کارهای نوآورانه‌ای هستند که با ارائه خدمات مالی جدید سیطره بانک‌های سنتی بر صنعت مالی را به چالش کشیده‌اند.
- ❖ بیش از ۱۲ هزار فین تک در سراسر جهان وجود دارد.
- ❖ فین تک‌ها به سه حوزه اصلی پرداخت، قرض‌دهی و پس‌انداز تقسیم می‌شوند.
- ❖ فین تک‌ها بستری مناسب برای پیاده‌سازی ایده‌های مبتنی بر اقتصاد شراکتی و سرمایه‌گذاری جمعی هستند.
- ❖ سهولت دسترسی، انعطاف، هم‌افزایی و ایجاد شفافیت از جمله مزایای فین تک‌هاست.
- ❖ پرداخت‌های خرد، انتقال وجه، پرداخت وام، فروش آنلاین بیمه‌نامه‌ها، افزایش سرمایه و مدیریت دارایی از جمله خدماتی است که فین تک‌ها ارائه می‌دهند.
- ❖ سرمایه‌گذاران خطرپذیر (VCها) طی پنج سال گذشته بیش از ۱۲ میلیارد دلار در استارت‌آپ‌های فین تک سرمایه‌گذاری کرده‌اند.
- ❖ در مجموع، ۴۸ درصد مردم جهان به فین تک‌ها اعتماد دارند، در حالی که اعتماد مردم جهان به بانک‌ها ۶۳ درصد است.
- ❖ فین تک‌های حوزه پرداخت در ایران از رشد نسبی برخوردار بوده است.
- ❖ تعدد دستگاه‌های تصمیم‌گیر، روشن نبودن وظایف و قوانین دست و پاگیر موانع مهم پیش‌روی فین تک‌ها در کشور است.

□ مقدمه

با گسترش و رشد روزافزون فضای تحت وب از یک سو و نیاز به دسترسی سریع به انواع خدمات در جهان امروز از سوی دیگر، کارآفرینان از فرصتهایی که این فضا در اختیار آنها قرار داده استفاده کرده و در بستر این فضا اقدام به ارائه انواع خدمات در قالب استارت‌آپ‌ها کرده‌اند. استارت‌آپ‌ها که ماهیت اصلی آنها دسترسی سریع و آسان به انواع خدمات مورد نیاز در جوامع پیچیده امروزی است تاکنون توانسته‌اند با انواع خدماتی که با کمترین زمان و هزینه ارائه داده‌اند جایگاه قابل قبولی در بسیاری از کشورها به خصوص کشورهای پیشرفته بیابند و مورد حمایت دولت‌ها و مردم آنها واقع شوند. یکی از مهم‌ترین خدمات آنها در قرن حاضر، ارائه محصولات در حوزه نظام بانکی است که توانسته‌اند با گسترش و توسعه محصولات و خدماتی که ارائه می‌دهند بخش خدمات مالی را قبضه کنند. در واقع، استارت‌آپ‌های حوزه مالی با نام فین‌تک که ترکیب عبارت «تکنولوژی امور مالی»^۱ است در ارائه خدمات مالی به مشتری از به‌روزترین تکنوژی‌ها استفاده می‌کنند و با توجه به کم‌هزینه بودنشان، سرعت بالا در ارائه خدمات و راحتی استفاده، به جایگزینی مناسب برای خدمات موسسات مالی سنتی تبدیل شده‌اند. به طوریکه در حال حاضر بیش از ۱۲ هزار فین‌تک در سراسر جهان وجود دارد. بر همین اساس، با توجه به اهمیت فین‌تک‌ها و روند رو به رشد آنها در کشورمان به دنبال رشد و گسترش فضای تحت وب در کشور طی چند سال اخیر، در این گزارش که تلخیصی از پرونده ویژه شماره ۲۳۸ هفته‌نامه تجارت فردا^۲ است، به وضعیت استارت‌آپ‌های مالی یا همان فین‌تک‌ها در جهان و ایران پرداخته شده است.

□ فین‌تک چیست؟

تاکنون تعاریف مختلفی برای فین‌تک ارائه شده است و اگر چه این تعاریف در ظاهر متفاوت است اما محتوای آنها دربرگیرنده معنا و مفهوم یکسانی است که نشان‌دهنده نقش و کارکرد این استارت‌آپ‌ها در حوزه مالی است. مهم‌ترین این تعاریف عبارت است از:

مهم‌ترین تعاریفی که از فین‌تک ارائه شده است:

نوآوری در ارائه خدمات سنتی و جدید مالی که از طریق طیف وسیعی از اپلیکیشن‌های فناورانه در تمام بخش‌های زنجیره ارزش محصولات مصرفی کاربرد دارند.

کسب و کارهای نوآوران‌های که با ارائه خدمات مالی جدید سیطره بانک‌های سنتی بر صنعت مالی را به چالش کشیده‌اند.

یک صنعت مالی جدید که از فناوری برای بهبود فعالیت‌های مالی استفاده می‌کند.

۱. Financial Technology

۲. شماره ۲۳۸ هفته‌نامه تجارت فردا در ۲۵ شهریور منتشر شده است.

□ فین تک‌ها به چند حوزه تقسیم می‌شوند؟

فین تک‌ها به سه حوزه اصلی و دو حوزه فرعی تقسیم می‌شوند:

حوزه‌های اصلی فین تک‌ها

- اولین و مهم‌ترین حوزه فعالیت فین تک‌ها، حوزه پرداخت است که ۴۰ تا ۵۰ درصد فعالیت فین تک‌ها مربوط به این حوزه است.
- دومین حوزه، حوزه قرض‌دهی و تأمین مالی است که این قرض‌دهی می‌تواند هم به خانواده‌ها باشد، هم شرکت‌ها و هم برخی از خدمات اجتماعی و جذب کمک‌های مردمی از طریق تأمین مالی جمعی (Crowd funding).
- سومین حوزه فعالیت فین تک‌ها هم مربوط به حساب‌های پس‌انداز است.

حوزه‌های فرعی فین تک‌ها

- (Foreign Exchange)
- مدیریت حساب‌های فرعی، مثلاً فردی که بیش از یک حساب بانکی دارد از طریق این نرم‌افزارها می‌تواند آنها را به هم متصل کند.

□ فین تک‌ها چه ویژگی‌هایی دارند؟

فین تک‌ها ناب، سریع الانتقال و خلاقانه هستند

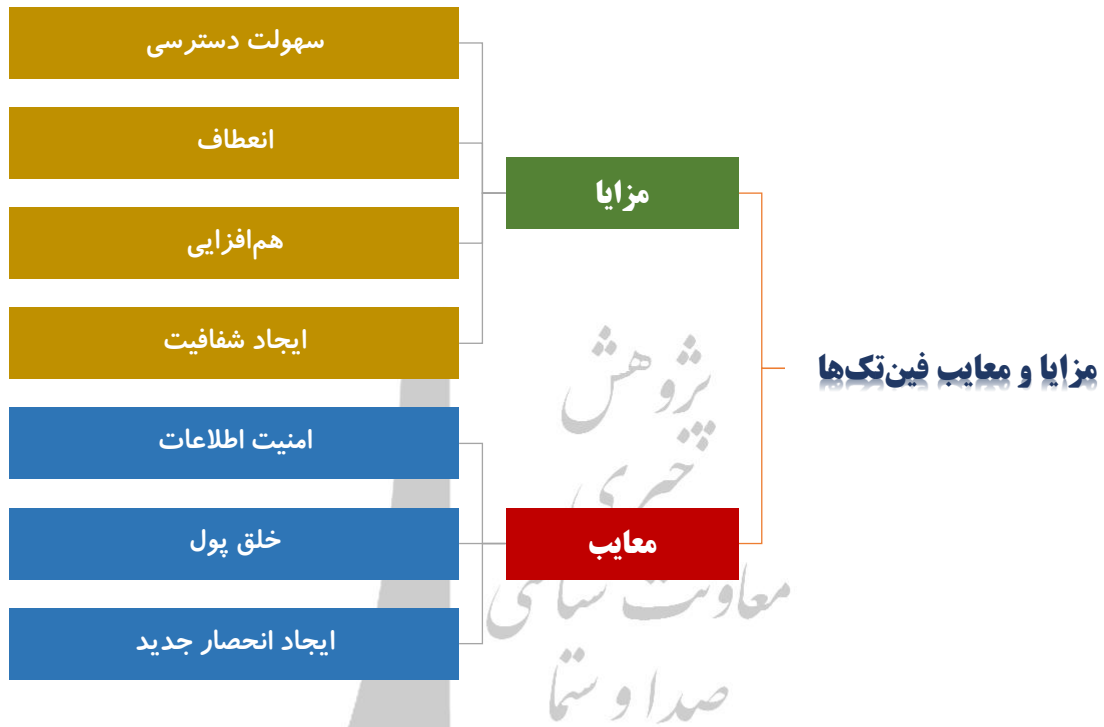
فین تک‌ها روی بخش‌های فردی زنجیره ارزش متمرکز می‌شوند

فین تک‌ها تاکنون به دنبال مشتریان شخصی بوده‌اند

فین تک‌ها بستری مناسب برای پیاده‌سازی ایده‌های مبتنی بر اقتصاد شراکتی و سرمایه‌گذاری جمعی هستند

ویژگی فین تک‌ها

□ مزایا و معایب فین تک‌ها چیست؟

□ چه مؤلفه‌هایی ظهور و رشد فین تک‌ها را هدایت می‌کند؟

از منظر مصرف‌کننده، سه شاخص اصلی وجود دارد که منجر به ظهور فین تک‌ها می‌شود. این سه شاخص عبارتند از:

• ترکیب تکنولوژی‌های جدید ارتباط اطلاعات با تلفن‌های هوشمند که به مشتری اجازه می‌دهند اطلاعاتی را که سابق بر این نمی‌توانست از موسسات مالی سنتی به سادگی به دست آورد، کسب کند. تکنولوژی‌هایی مانند سرویس اطلاع‌رسانی ساده یا SNS، رایانش ابری و اینترنت اشیا یا IOT.

مؤلفه اول

• گروهی از مشتریان کلیدی به خصوص از نسل هزاره یا همان نسل وای (Y)؛ یعنی نسلی که از اوایل دهه ۱۹۸۰ تا سال ۲۰۰۰ میلادی به دنیا آمده‌اند و به شدت به تکنولوژی و اینترنت وابسته‌اند

مؤلفه دوم

• نیاز به فین تک‌ها. بعد از بحران مالی سال ۲۰۰۸، تقاضا برای خدمات مالی جایگزین خدماتی که بانک‌ها ارائه می‌کردند، بسیار بالا رفت. اخیراً دولت‌های سراسر جهان درصدد برآمدند که بفهمند چگونه رشد فین تک‌ها اشتغال را افزایش می‌دهد و رشد اقتصادی را تقویت می‌کند.

مؤلفه سوم

□ فین تک‌ها چه خدماتی ارائه می‌دهند؟

عمده‌ترین خدماتی فین تک‌ها ارائه می‌کنند، عبارتند از:

□ وضعیت سرمایه‌گذاری در حوزه فین‌تک چگونه است؟

در سال‌های اخیر همواره فین‌تک بالاترین جذب سرمایه‌گذاری خطرپذیر را در قیاس با دیگر صنایع داشته است.

سرمایه‌گذاران خطرپذیر (VCها) طی پنج سال گذشته بیش از ۱۲ میلیارد دلار در استارت‌آپ‌های فین‌تک سرمایه‌گذاری کرده‌اند.

در سال ۲۰۱۶، ۱۱ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری برای تأمین مالی ۹۰۰ فین‌تک به کار رفته است.

۶۰ درصد سرمایه‌گذاری روی فین‌تک‌ها در سال ۲۰۱۶ در سه کشور چین، هند و سنگاپور انجام شده که هند به تنهایی ۳۵ درصد را جذب کرده است.

ژاپن ۶ درصد، اندونزی ۵ درصد، فیلیپین ۴ درصد و مالزی ۲ درصد از مجموع سرمایه‌گذاری روی فین‌تک در دنیا را به خود اختصاص داده‌اند.

پاکستان، لائوس، میانمار، بنگلادش، ویتنام و کامبوج هم ۸ درصد سرمایه‌گذاری روی فین‌تک‌ها در دنیا را کسب کرده‌اند.

□ فین‌تک‌های برتر در چه مناطقی از جهان توزیع شده‌اند؟

براساس رده‌بندی FinTech100، توزیع جغرافیایی ۱۰۰ فین‌تک برتر جهان در سال ۲۰۱۶ عبارت است از:

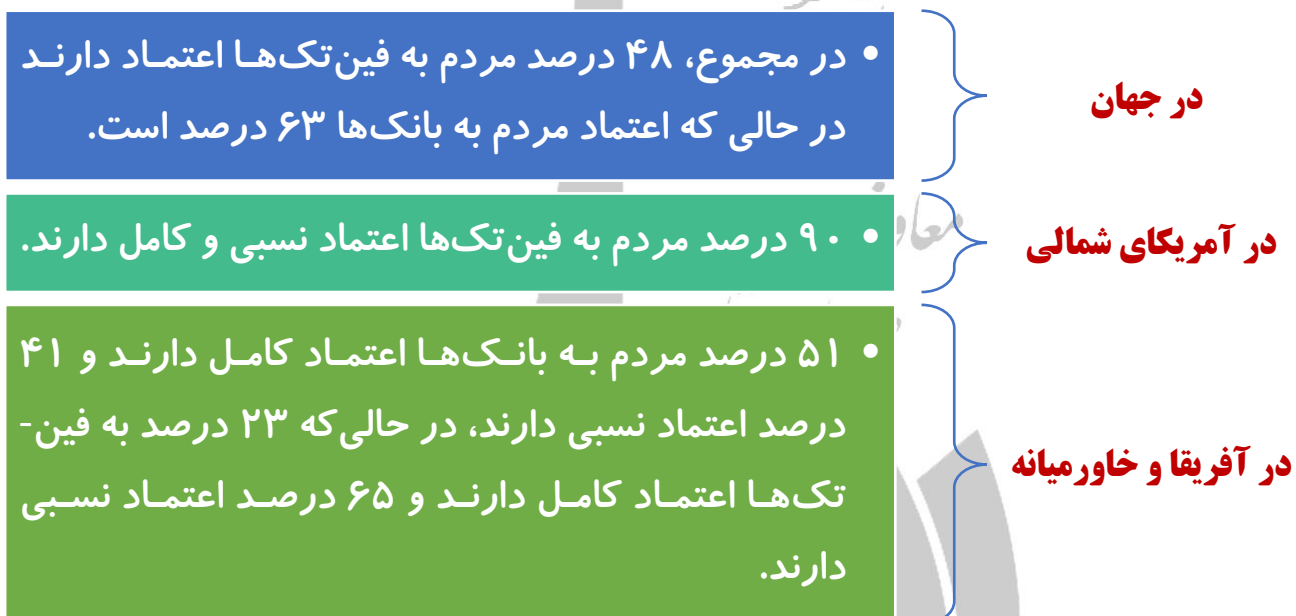
۳۵ شرکت از قاره آمریکا
۲۹ شرکت از اروپا (به جز بریتانیا)، آفریقا و خاورمیانه
۱۴ شرکت از آسیا (به جز خاورمیانه)
۱۲ شرکت از بریتانیا
۱۰ شرکت از استرالیا و نیوزیلند

همچنین، طبق این رده‌بندی بزرگ‌ترین فین‌تک در سال ۲۰۱۶، شرکت انت فایننشال (Ant Financial)، از چین و فعال در حوزه پرداخت است که رتبه اول از ۱۰ فین‌تک برتر جهان را به خود اختصاص داده است و ۹ فین‌تک برتر دیگر عبارتند از: کوئادیان (Qudian) از چین، فعال در حوزه قرض‌دهی؛ اس‌کار (Oscar) از ایالات متحده، فعال در حوزه بیمه؛

لوفاکس (Lufax) از چین، فعال در حوزه بازار سرمایه؛ ژونگان (Zhongan) از چین، فعال در حوزه بیمه؛ اتم بانک (Atom Bank) از بریتانیا، فعال در حوزه وام‌دهی؛ کردیتک (Kreditech) از آلمان، فعال در حوزه وام‌دهی؛ آوانت (Avant) از ایالات متحده، فعال در حوزه وام‌دهی، سوفی (Sofi) از ایالات متحده، فعال در حوزه قرض‌دهی و جی‌دی فایننس (JD Finance) از چین و فعال در حوزه وام‌دهی. از نکات جلب توجه گسترش سریع فین‌تک‌ها در آسیاست.

□ اعتماد مردم جهان به فین‌تک‌ها در قیاس با بانک‌ها چقدر است؟

در گزارشی که در سال ۲۰۱۶ با عنوان World retail banking توسط موسسه Capgemini منتشر شده است، به تفکیک مناطق جغرافیایی مختلف نشان می‌دهد مردم چقدر به فین‌تک‌ها در قیاس با بانک‌ها اعتماد دارند. طبق این گزارش:

□ وضعیت فین تک‌ها در ایران چگونه است؟

تعداد فین تک‌ها در ایران از تعداد انگشتان یک دست کمتر است.

فین تک‌های حوزه پرداخت که کارکرد آنها تسهیل جابه‌جایی مالی و مکمل نظام بانکی است در ایران از رشد نسبی برخوردار بوده، اما فین تک‌های دو حوزه دیگر یعنی قرض‌دهی و پس‌انداز در ایران رشد نداشته است.

فعلاً تنها یک پلت‌فرم بانکداری باز در ایران به نام فینوتک وجود دارد که در حدود ۳۰ API باز بانکی و مالی ارائه می‌دهد.

بانک‌های ایرانی هنوز ضرورت حرکت به سمت همکاری با فین تک‌ها را در نیافته‌اند و عمدتاً این کار را به چشم یک کار تبلیغی و نمایشی می‌بینند.

در حوزه سرمایه‌گذاری بعید است مجموع سرمایه‌گذاری روی فین تک‌ها از ۵۰۰ میلیون تومان فراتر رفته باشد.

فعلاً در ایران یک مجموعه سرمایه‌گذار و شتاب‌دهنده تخصصی فین تک به نام فینووا وجود دارد که با همکاری دانشگاه صنعتی امیرکبیر ایجاد شده است.

بعید نیست ظرف سه سال آینده تعداد فین تک‌ها از مرز ۵۰ فراتر برود و سرمایه‌گذاری روی آنها از ۱۰ میلیارد تومان هم بیشتر بشود.

مسئله تعدد دستگاه‌های تصمیم‌گیر، روشن نبودن وظایف و قوانین دست و پاگیر از موانع مهم پیش روی فین تک‌ها در کشور است.

بانک مرکزی اخیراً گام‌هایی برای ایفای نقش رگولاتوری در این حوزه برداشته است و مدتی پیش با چند شرکت مشاور معتبر خارجی وارد مذاکره شده تا چارچوب و ضوابط سند باکس فین تک ایران را تدوین کند.

□ جمع‌بندی

رشد و گسترش فین‌تک‌ها در جهان نشان از اهمیت آنها در صنعت بانکداری دارد و از آنجا که فین‌تک‌ها بیشتر از آنکه مخل فعالیت‌های بانکداری قلمداد شوند، ارزش افزوده برای این صنعت ایجاد می‌کنند، مورد توجه کشورهای توسعه یافته قرار گرفته‌اند. به همین دلیل، این کشورها و سایر کشورهایی که در مسیر توسعه اقتصادی گام برمی‌دارند با فراهم کردن زیرساخت‌های مناسب برای فعالیت این شرکت‌ها، از خدمات و محصولاتی که فین‌تک‌ها ارائه می‌دهند در جهت بهبود خدمات نظام بانکی خود حداکثر استفاده را کرده‌اند و توانسته‌اند از این مسیر بسیاری از مشکلات حوزه خدمات بانکی را به‌خصوص در حوزه قرض‌دهی و پس انداز برطرف نمایند. در کشور ما نیز که نظام بانکی با مشکلات بسیاری دست به گریبان است و نیاز به خدمات مختلف بانکی با کم‌ترین زمان و هزینه از جمله نیازهای مشتریان حقیقی و حقوقی بانکی است، آماده کردن زیرساخت‌ها و فراهم کردن بستر رشد و توسعه فین‌تک‌ها در سایر بخش‌های خدمات بانکی می‌تواند، نقطه عطفی در تسهیل ارائه خدمات بانکی به سایر مشتریان باشد؛ از سوی دیگر، با فعال شدن فین‌تک‌ها در ارائه سایر خدمات بانکی، اشتغال‌زایی که از جمله اهداف کلان کشور است نیز بر پایه علم و تکنولوژی روز به صورت پایدار فراهم می‌شود. همچنین، فین‌تک‌های حوزه قرض‌دهی با فراهم کردن بستری مناسب برای دریافت‌های وام‌های کوچک، فرصتی مناسب برای فعال کردن بنگاه‌های کوچک و متوسط به عنوان یکی از محرک‌های اصلی اقتصاد کشور هستند که همواره با مشکلات دریافت تسهیلات از بانک‌ها مواجه‌اند.